

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΕΜΠΤΗΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 12 ΜΕΝΩΝ

Από τῆς 1 Ἰανουαρίου ἕως 1 Ἰουλίου
Ἑσωτερικοῦ δρ. 5. — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 8.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΜΙΧ. Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ

ε' Αναπλάσεως καὶ ἐκδόσεως τοῦ Χρυσοστόμου
δδὸς Φλέσσα, 5, παρὰ τὴν Ἱερὰν Σύνεδρον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ Κυπριακὸν ζήτημα, ὑπὸ Μιχ. Ι. Γαλανοῦ. — Ἡ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ ποίμνῃ καταπολέμησις τοῦ ὀλισμοῦ, ὑπὸ Μιχ. Ι. Γαλανοῦ. — Ὁ θάνατος, ὑπὸ Ν. Κ. Μακάρου. — Ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὑπὸ Κρυσταλλίας Δασκαλοπούλου. — Ὁ Παββίνος Ἰσαάκ Μ. ὑπὸ Νικ. Χ. Ἀμβρίκη. — Τῷ κ. Α. Μακρᾷ, ὑπὸ Ἱερωνύμου Οἰκονόμου.

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Ἡ α' Ἀνάπλασις ἀπέτυχεν ἐπὶ μακρὸν νὰ γράψῃ τι περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως. Ἠλπίσε δέ, ὅτι ἡ Πατριαρχικὴ παρέμβασις, ἢν πρῶτοι ἐζήτησαν οἱ περὶ τὸν Ἅγιον Κιτίου, ἐδέχθησαν δ' εἶτα καὶ οἱ περὶ τὸν Ἅγιον Κηρυκίας, θὰ ἐδίδοι ταχεῖαν τὴν λύσιν εἰς τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν λεγόμενον ζήτημα.

Δυστυχῶς ἡ περιπελοκὴ ὑφίσταται ἀκόμῃ, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ νῦν ἐδόθησαν δείγματα τῆς λυπηρᾶς καταστάσεως, ἥτις δεσπόζει εἰς ἀδελφάς τινας Ἐκκλησίας. Οἱ περὶ τὸν Ἀγ. Κιτίου ἀπέδειξαν, ὅτι ἤθελον τὴν πατριαρχικὴν παρέμβασιν ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ ἤσκειτο καθ' ὁλοκληρίαν ὑπὲρ αὐτῶν, ἡ δὲ ἐσπευσμένη ἀπόσπασις τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν δύο ἄλλων Πατριαρχῶν συνεργασίας δὲν συνετέλεσε βεβαίως εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς λύσεως.

Ἀλλὰ τὰ σημεῖα ταῦτα δὲν εἰς τὰ μόνα τὰ διεγείροντα τὴν ὀλίσφιν. Καὶ μερὶς τις τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοσιογραφίας, ἥτις τοσάκις ἐλάβεν ἀφορμὰς νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι καλῶς θὰ ἐπραττεν ἀπέχουσα νὰ κρίνῃ τὰ ἐξω ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἐφιλοτιμήθη ἐν τούτοις νὰ παράσχῃ καὶ αὐτοὶς γενναιοτάτην εἰσφορὰν εἰς τὸν πολλαπλάσιον τῆς μωρολογίας καὶ τὴν κορυφωσὶν τῆς συγχύσεως. Τοιοῦτοτρόπως ἐφημερίδες τινές, ἄλλοτε κραυγάζουσαι ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ ἐνισχυθῇ τὸ γόητρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, δὲν ἐδίστασαν νὰ καταδικάσωσιν ἀκριτῶς καὶ ἀνευλαβῶς τὴν κοινὴν ἐνέργειαν τῶν δύο

Πατριαρχῶν, παριστῶσαι αὐτὴν ὡς ἀντικανονικὴν καὶ ἐκνομον καὶ προσβάλλουσαν τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας.

Ἐδυνάτως τὸ δεινὸν σφάλμα κατενοήθη ἥδη ὑπὸ τῶν ἡμετέρων δημοσιογράφων, οὐδείς δ' ἐξ αὐτῶν ἐπέκρινε πλέον τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν τῶν Πατριαρχῶν, καὶ ἢν θέλει προηγηθῇ ἐκδίκασις τῶν κατὰ τοῦ Ἀγ. Κιτίου κατηγοριῶν ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἀρχιερέων, τριῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ καὶ τριῶν τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ θρόνου, μελλούσης νὰ μεταβῇ εἰς Κύπρον, εἶτα δὲ θὰ διεξαχθῇ ἡ ἐκλογὴ Ἀρχιεπισκόπου κατὰ τοὺς τασσομένους ὑπὸ τῶν δύο Πατριαρχῶν εὐλογώτατους ὁρους.

Ἀς ἐλπίσωμεν, ὅτι καὶ ἐν Κύπρῳ ἡ αὐτὴ φρόνησις θέλει ἐπικρατήσῃ παρὰ τοῖς ἀντιμαχομένοις, ὅτι δὲ καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας θὰ σπύσῃ νὰ ἐκαναλάβῃ τὴν σύμπραξιν αὐτοῦ, ἥς ἡ διακοπὴ τοσούτον ἐξένιψε καὶ ἐλύπησε τὰ εὐκαιρινὰ καὶ γνήσια τῆς Ἐκκλησίας τέκνα. Δὲν πρόκειται ἥδη ἀπλῶς περὶ ζητήματος τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας. Πρόκειται νὰ καταδειχθῇ ἂν αἱ ἐπὶ μέρους ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι διατηρῶσι τὴν πνευματικὴν καὶ ἀδελφικὴν αὐτῶν συνοχὴν καὶ ἀλληλεγγύην, καὶ ἂν, ἐν περιπτώσει σοβαρωτάτης ἀνωμαλίας καὶ διαταραχῆς καιρικῆς ἐν τινὶ ἐξ αὐτῶν, ἀναγνωρίζεται εἰς τὰς λοιπὰς. Ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν Μεγάλῃν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, τὸ δικάσιμα ἀδελφικῆς παρεμβάσεως, ἀσκουμένης μετὰ κύρους ἱκανοῦ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν καὶ τὴν εἰρήνην.

Ὡς πᾶς τις δύναται νὰ εἰκάσῃ, ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ ζητήματι Κύπρου εἶνε συμπεπλεγμένη ἀρρήκτως ἡ ὅλη Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. Ἐὰν ἡ παρέμβασις τῶν Πατριαρχείων ἀποτύχῃ, τὸ τραῦμα κατὰ τῆς ὅλης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας θὰ ᾖνε καίριον, θὰ διαπραχθῇ δὲ κακουργία, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ὑπὸ ποικίλας ἐπιφύεις θὰ ᾖνε δεινὰ καὶ καταστρεπτικώτατα.

Τοσάκις τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπεκρίθη καὶ ἐκαχίσθη ὑπὸ τιμητῶν ἐπιπολαίων, διότι δὲν κατέχει τὴν δύναμιν νὰ ὑπερνήξῃ ταραστίας πολιτικάς ἀντιδράσεις καὶ νὰ λύῃ τὰ προσβάλλοντα Ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα

κατὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον. Ἀκόμη ἐσχάτως, προκειμένου περὶ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, πόσαι μορφὰι δὲν ἐξετοξίσθησαν κατὰ τοῦ πρῶτον Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ ὡς ἄδυνατόητος καὶ ἐπιβόλῃ λύσιν ματαιοῦσαν τὰς ἐπεμβάσεις τῆς ξένης πολιτικῆς; Καὶ σήμερον μὴ δὲν ὑπάρχωσι τόσοι υποβυθίζοντες καὶ διαπορούντες, διὰ τί οὐδ' ὁ νῦν Οἰκουμ. Πατριάρχης ἐπέτυχεν ἡμέρας λύσιν ἱκανοποιητικὴν; Ἀλλὰ τί νὰ κατορθώσῃ οἰοσθῇποτε Πατριάρχης, ἔχων ν' ἀντιπολεμήσῃ πρὸς τοιαύτας κολοσσιαίας ἐπιρροάς, ὅταν ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου, ὅπου μόνον Ἕλληνες χριστιανοὶ ὑπάρχουσι καὶ Ἕλληνες ἐπίσκοποι, ὑβρίζεται βαναύσως καὶ ἀποκορύφεται ἡ πατριαρχικὴ ἐπέμβασις, καίτοι προσεκλήθη ὑπὸ τῶν ὁριστῶν; Τί δὲ νὰ δυνθῇ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης δ' Γ'· ὅταν, προκειμένου περὶ Ἑκκλησίας δημογενοῦς, εὐρίσκωνται Ἕλληνας καὶ ἐφημέριους χαρακτηρίζουσαι ἄνομον καὶ ἀντικανονικὴν παρέμβασιν, ἥτις ὑπελείφθη ἡ μόνη ἐλπίς διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν τάξιν τῆς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον διασχισμένης καὶ σπαρασσομένης Κυπριακῆς Ἑκκλησίας;

Αἱ σκέψεις αὗται δὲν θὰ σταθῶσι, πιστεύομεν, ξένοι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἅγιον Κίτιον. Δεχόμεθα ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ πλειονοφθῶν, καὶ ὅτι ὁ ἀρχιεπισκοπικὸς ὀρόνος δικαιοματικῆς λαϊκῆς ψήφου εἰς αὐτὸν ἀνήκει. Ἀλλ' ἤδη ἡ ἀποψὶς αὕτη δὲν εἶνε ἡ προέχουσα. Ἡ δὲ, ἡμῶν εἰς τὴν στάσιν του, θὰ φωραθῇ, ὅτι πρὸ τῆς ἰδίας φιλαρχίας καὶ φιλοπρωτίας δὲν διστάζει πρὸ οὐδενὸς πραξικοπήματος καὶ πρὸ οὐδεμιᾶς ἀνατροπῆς· ἐπὶ δὲ θ' ἀποδείξῃ, ὅτι κακῶς τὸν ἐξετίμησαν οἱ ἐκλογεῖς του, ἀφοῦ δὲν ἔχει οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τὴν πρωτίστην ἀρετὴν ὅχι πλέον παντὸς ἐπισκόπου, ἀλλὰ καὶ παντὸς χριστιανοῦ, νὰ θυσιάζῃ δηλαδὴ ἐν ἀνάγκῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ τάξεως καὶ ὑπὲρ τοῦ καθόλου συμφέροντος τῆς Ἑκκλησίας.

Ἐάν ὁ Σ. Μητροπολίτης Κιτίου θέλῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν, δὲν θὰ τὰς εὕρῃ εἰς ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον καταλαμβάνομενον διὰ τοσαύτης πεισμονῆς, ἐμπισθείας καὶ ἀνταρτίας. Ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα θέλει ἀπονεμηθῇ εἰς αὐτὸν παρ' ὅλου τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐάν ἀπασθῇ διαγωγὴν νομιμοφροσύνης καὶ αὐταπαρνήσεως, βοηθοῦσαν εἰς τὸ νὰ ἐκλάμψῃ ἀμείωτον καὶ ἀκέραιον τὸ Πατριαρχικὸν κύρος, τοῦ ἑποίου Ἑκκλησία καὶ Γένος τὸσάκις θέλουσι λάβει ἀνάγκην ὑπερτάτην.

Μιχ. Γ. Γαλανός

Ἡ ΕΝ Τῇ ΟΡΘΟΔΟΞΩ ΠΟΙΜΝῇ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΙΣ ΤΟΥ ΥΛΙΣΜΟΥ

Θ.

Θεῖον κήρυγμα.

Οἱ διαμαρτυρόμενοι, οἵτινες μᾶς κατηγοροῦν ὡς ἀδιαφόρους πρὸς τὸ θεῖον κήρυγμα, δὲν δύνανται πλέον σήμερον νὰ ἐκτοξεύωσι τὴν μομφὴν των μὲ τὴν αὐτὴν εὐχέρειαν.

Ἀπὸ τινων ἐτῶν, τὸ πρᾶγμα πρόκειται πασιφανές, ἡ διδασκαλία τοῦ θεοῦ λόγου ἐνεργεῖται παρ' ἡμῶν μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ τινος παρηγόρου συστηματικότητος. Ἀλλοτε ἀρκετὸν θεωρεῖτο νὰ ἀναφαίνωνται κήρυκες τινες κατὰ τὴν Μ. Τεσσαρακοστὴν, μ' ἐπικούρους τοὺς Σχο-λάρχας κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Σήμερον οἱ διδασκοντες κατὰ τὰς Τεσσαρακοστάς εἶνε παμπληθεῖς, εἰς τινὰς δὲ πόλεις δὲν ἐλλείπουσι τὰ συχνὰ κήρυγματα καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Καὶ ἐπὶ πλέον, ἐνιαχοῦ, κήρυκες περιοδεύοντες διερχομένοι τὸ θεῖον θέλημα καὶ εἰς τόπους, ἐνθα ἐπὶ ἔτη πλείστα οὐδεμία ἀντήχησεν ἱερὰ διδασκαλία.

Τὸ γεγονός εἶνε ὁπωσδήποτε εὐχάριστον, ἀλλὰ πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ ᾖ ἱκανόν. Εἰς μίαν οἰκογένειαν μὴ ἀρκεῖ τὸ ὅτι ὑπάρχουσιν ἄρτος καὶ ὕδωρ διὰ τινὰ ἐκ τῶν μελῶν τῆς; Καὶ οἱ ἔχοντες ἀγέλας προβάτων μὴ ζητοῦσι δι' ὀλίγα τινὰ μόνον ἐξ αὐτῶν βοσκὴν καὶ ποτισμόν; Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐν τῇ Ὁρθόδοξῃ Ἑκκλησίᾳ, ἥτις μίαν καθόλου ποίμνην ἀποτελεῖ καὶ μίαν οἰκογένειαν ἐν Κυρίῳ συνιστᾷ, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐπαναπαύῃ τὸ ὅτι πόλεις τινὲς ἀκούουσιν ἐνίοτε κήρυγμα, ἢ ἄλλαι τὸ ἀπολαμβάνουσι συχνά. Τὸ εὐεργέτημα πρέπει νὰ γείνῃ γενικόν. Θὰ γείνῃ δὲ, ἐάν ἐννοηθῇ ὅτι ἄνευ κηρύγματος δύσκολον καὶ σπάνιον εἶνε νὰ ὑπάρξῃ ἡ πίστις. Ὅχι ἡ πίστις ἡ τυπικὴ, ἀλλ' ἡ οὐσιαστικὴ, ἡ μὲ φῶς, μὲ ζωὴν, μὲ ἐπιγνοῦσιν, μὲ ἀγάπην, ἡ πίστις ἡ φέρουσα πρὸς τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρείαν, καὶ ἐκφαινομένη διὰ διανοίας, ψυχῆς, καρδίας, καὶ βίου ἀνατεταμένων πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πεπληρωμένων ἐξ αὐτοῦ.

Ἰδοὺ διατί πρέπει νὰ λειτουργῇ τὸ κήρυγμα παντοῦ. Διότι ἄνευ τοῦ κηρύγματος δὲν καθίσταται τις γνήσιος Χριστιανός, οὐδὲ δύναιτο νὰ ὑπάρξῃ Ἑκκλησία ζῶσα. Ἐάν οἱ διαμαρτυρόμενοι διαπράττουν σφάλμα ἐννοοῦντες ἐκκλησιασμὸν κυρίως τὸ ἀκοῦειν τὸ θεῖον κήρυγμα, δὲν εἶνε ὅμως ἀκατάκριτον καὶ τὸ θεωρεῖν ὅτι φθάνει ἡ λοιπὴ λατρεία ἄνευ τοῦ κηρύγματος. Ἡ θεὰ λατρεία πρέπει νὰ ᾖ ἀχώριστος ἀπὸ τῆς θείας διδασκαλίας. Καὶ ταυ-αὕτη ἦτο κατὰ τοὺς ἐνδόξους τῆς Ἑκκλησίας χρόνους. Τοιαύτη ἐπιτάσσεται νὰ ᾖ καὶ διὰ τῶν Ἱερῶν Κανόνων, οἵτινες διακελεύουσιν ὅτι κατὰ πᾶσαν μὲν ἑορτήν, ἰδίᾳ δὲ κατὰ Κυριακὴν πρέπει νὰ ἀκούηται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ εὐλόγως. Ἐάν χωρὶς τὸν φωτισμὸν τοῦ κηρύγματος δὲν δύναιτο νὰ ὑπάρξῃ πίστις γνήσια καὶ ἀληθινὴ, γινώσκοντες καθυκόντων, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται ἡ τήρησις αὐτῶν, ὁ κήρυξ εἶνε ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἱερέως, καὶ ἕκαστος ὀρθόδοξος συνοικισμὸς πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ κήρυγμά του, ὡς ἔχει τὴν Ἑκκλησίαν του καὶ τὸν ἐφημέριόν του.

Ὁ γὰρ θεωρεῖται ἀπαραίτητος, ὡς καὶ εἶνε. Καὶ διὰ τοῦτο ἐκάστη πόλις καὶ χωρίον ἔχουσι τὸν ναὸν των ἢ τοὺς ναοὺς των. Ὁ ἱερεὺς θεωρεῖται ἀπαραίτητος, ὡς καὶ εἶνε. Καὶ διὰ τοῦτο ἐκάστη πόλις καὶ χωρίον ἔχουσι τὸν ἱερέα των, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, τοὺς ἱερεῖς των. Αὐτὸ τοῦτο

δὲν ἔπρεπε νὰ γείνῃ καὶ διὰ τὸ ἱερὸν κήρυγμα; Δὲν ἔπρεπε νὰ γενικευθῇ καὶ νὰ κραταιωθῇ ἡ ἰδέα, ὅτι καὶ αὐτὸ δὲν ἔμπορεῖ νὰ λείπῃ ἀπὸ πάντα συννοικισμὸν ὀρθόδοξον, διότι ἄλλως ἡ λατρεία του εἶνε ἀτελής καὶ ἡ πίστις του ἀδίκαιτος; Καὶ τότε θὰ ἐξευρεθῇ καὶ ὁ κήρυξ, ὡς ἐξευρίσκονται τὰ χρήματα, δι' ὧν τόσοι ναοὶ ἀνεγείρονται καὶ ὑπεράριθμοι ἱερεῖς συντηροῦνται. Δύναιτο δὲ νὰ ἐξευρεθῇ ὁ κήρυξ καὶ ἄνευ ἰδιαίτερας δαπάνης, διότι τότε θὰ ληφθῇ φροντίς, ὥστε ἐφημέριοι νὰ γίνωνται οἱ κατέχοντες παιδεύειν τινὰ καὶ δυνάμενοι νὰ κατασκευάζωσι καὶ λόγους τινὰς, ἢ, τοῦλάχιστον, ν' ἀναγινώσκωσι καλῶς λόγους ἄλλων, ἐποικοδομητικούς καὶ ἐγκαρκμένους.

Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον διδακτικὸν προσὸν δὲν δύναιτο νὰ θεωρηθῇ ἐπαρκές διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πίστεως τὴν γινομένην ὑπὸ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἱεροκλήρων, καὶ ὑπὸ τῶν ἱερῶν τῶν τεταγμένων εἰς τοὺς κεντρικωτέρους ναοὺς τῶν μεγαλῶτερων πόλεων. Δι' αὐτοὺς ἀπαιτοῦνται ἄλλα πλουσιώτερα καὶ ἐπαρκέστερα ἐφόδια διδακτικότητος, ἄνευ τῶν ὁποίων τὸ κήρυγμά των θὰ ᾖ ἀτελές, ὁσάκις δὲν θὰ ᾖ ἐπιζήμιον.

Ὅφειλousι δηλαδὴ ἐν πρώτοις νὰ ᾖ ἱκανοὶ διὰ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος, ἢ εἰς τὸ ὅποιον πεποιθῆσι παρ' ἄλλοις μὲν ἁλλοῖσι τελείως, παρ' ἄλλοις δὲ εἶνε σεσαλευμένη. Καὶ γνωρίζω μὲν ὅτι κατὰ τινὰς δογματικὰ ζητήματα δὲν πρέπει νὰ ὀλιγωνται, διότι ἡ περὶ αὐτῶν συζήτησις γεννᾷ ἢ ἐνισχύει τὰς ἀμφιβολίας· ἀλλὰ καὶ γνωρίζω, ὅτι ὁ μὲν Παῦλος ἐπιτάσσει τὸ ἐλέγχειν τοὺς ἀντιλέγοντας—καὶ ἀντιλέγοντες εἰς τὸ δόγμα δὲν λείπουν οὐδὲ παρ' ἡμῶν δυστυχῶς,—οἱ δὲ Πατέρες τῆς Ἑκκλησίας συστηματικῶς κατεγίνοντο εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος κατὰ τῶν πειρασμῶν τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς ἀπιστίας.

Ἡ δὲ ὑπεράσπισις τοῦ πολεμομένου δόγματος διεξήχθη ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ μὲ δπλα ἀνάλογα πάντοτε πρὸς τὰς ἐπιθέσεις τῶν πολεμίων· διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς σημερινούς καιροὺς ἡ ἀπολογητικὴ τοῦ χριστιανισμοῦ δέον νὰ κανονισθῇ ὑπὸ τῶν κηρυττόντων ἀναλόγως τῶν ἀρνήσεων καὶ τῶν προσβολῶν τῆς συγχρόνου ἀπιστίας. Τίς ποῦς εἶνε σήμερον οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἑκκλησίας καὶ τῆς πίστεως; οἱ ὕλισται, οἵτινες ἀρνοῦνται καθ' ὅλοκληρίαν τὸν πνευματικὸν κόσμον· οἱ θετικισταί, οἵτινες διδάσκουσιν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν δύναιτο νὰ εὕρῃ τι βέβαιον ὡς πρὸς τὸ ὑπερφυσικόν καὶ τὸ ὑπερέκσμιον, δὲν πρέπει ἀρα μὴδὲ νὰ τὸ ἐρευνᾷ· οἱ θεισταί, οἱ δεχόμενοι μὲν ὑπέρτατον τι ὄν, ἀλλ' ἀρνοῦμενοι νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ οἱ ἐτερόδοξοι οἱ πολεμοῦντες ὅτι αὐτοὶ ἀπηρνήθησαν, διετήρησε δὲ ἀκριβὲς καὶ γνήσιον ἡ ὀρθόδοξος Ἑκκλησία. Οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος λοιπὸν ἱεροκλήρες καὶ οἱ κηρύτοντες ἐφημέριοι τῶν κεντρικωτέρων ναῶν τῶν πόλεων πρέπει νὰ ᾖ καλῶς κατηχημένοι πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν κατὰ τὸν πολεμίων τούτων τῆς πίστεως. ῥεπελλε δηλαδὴ νὰ γνωρίζωσιν ὅλας τὰς ἀρνήσεις των, τὰς μεθόδους των

καὶ τὰ τεχνάσματά των, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιτάσσει νικηφόρος κατ' αὐτῶν ἡ σύγχρονος ἀληθινὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἀπολογητικὴ τοῦ χριστιανισμοῦ, ὡς οἱ πατέρες τῆς Ἑκκλησίας, ἐν τοῖς πολέμοις τοῦ καιροῦ των, ἦσαν ἀριστα παρεσκευασμένοι εἰς τὸ νὰ καταπολεμῶσι καὶ νὰ κατατροπώνωσι τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς εἰδωλολάτραις, τοὺς ὕλισταις, τοὺς Νεοπλατωνικούς, τοὺς αἱρετικούς, διὰ τῶν ὅπλων, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον ἐκ τῆς θεολογίας καὶ τῶν Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς φιλοσοφίας, καὶ τῆς ἱστορίας, μὴ ἀποφρογόντες νὰ χρησιμοποιοῦσι δεξιότατα καὶ τὰς τότε γνώσεις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Τῶν τοιούτων κηρυγμάτων δέον νὰ γίνηται βεβαίως πρέπουσα καὶ μεμετρημένη χρῆσις· εἰς καιροὺς δηλαδὴ καταλλήλους, καὶ μὲ θερμότητα μὲν, ἀλλὰ καὶ μὲ εὐγένειαν, ἐλευθέραν ἀπὸ παροξυσμῶν, ἀπὸ λοιδορίας, ἀπὸ ὀδύνης. Ἡ βαναυσότης οὐτε ἐπιστημονικὸν γνώρισμα εἶνε, οὔτε θρησκευτικόν· κήρυκες δὲ ἐργαζόμενοι καὶ βωρεῖς περὶ τὴν φράσιν ὅχι μόνον δὲν πείθονται, ἀλλὰ καὶ ὀδοῦσι πρὸς τὴν ἀπιστίαν, διότι ἐπισύρουν τὴν ἀντιπάθειαν καὶ τὴν δυσμένειαν τῶν ἀκρατῶν των. Ἐάν τοῦτο συμβαίη δι' ὅλους, διὰ τοὺς λογίους καὶ τοὺς ἐπιστήμονας πρὸ πάντων δὲν εἶνε ζήτημα ὅτι οὐδεμίαν δύναιτο νὰ ἐξασκήσῃ πειθὰ ἱεροκλήρως ὑβριστής, ἀποδεικνύων διὰ τούτου, ὅτι, ἐν δὲν ὑπερῇ εἰς πίστιν, ἀλλ' ὑστερεῖ εἰς ἀνατροπὴν.

Ἰδίᾳ ὁμῶς καὶ συνήθως τὸ θεῖον κήρυγμα, ὅχι μόνον διὰ τοὺς μεγάλους καὶ πολυπληθεῖς ὄγκους τῶν εὐσεβοῦντων, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς περὶ τινὰ σαλευομένους, πρέπει νὰ στρέφεται πρὸς τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἡθικοῦ καὶ πρακτικοῦ ὕλισμοῦ καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἡθικῶν, οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων κατὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Οἱ ἄνθρωποι ὑποφέρουσι δεινῶς εἰς τὸν βίον μας ἐκ τῆς ἀγνοίας ταύτης, οὐδὲν δὲ κατακτᾷ καὶ ὀφείλει σήμερον τὸ ἀκρατῆριον ὅσον ἡ ὑπόδειξις τῆς ἀβιλιότητος, ἥτις τυραννεῖ τὸ ἄτομον, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν ἐκ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς παραδόσεως τῶν διδασμάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἡ κατάδειξις τῶν ποικίλων ὀφελήματων, τὰ ὁποῖα εἰσάγει εἰς ὅλας τὰς σφαῖρας τοῦ βίου ἡ γνώσις καὶ ἡ ἀκριβὲς τήρησις τῶν θρησκευτικῶν παραγγελμάτων καὶ ἐντολῶν. Κατὰ τὸν Παῦλον ἡ πίστις ἐπαγγελίαν ἔχει τῆς νῦν ζωῆς καὶ τῆς μελλούσης. Ἡ διδασκαλία ἐπομένως ἡ πείθουσα ὅτι ἡ πίστις φέρει καὶ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ περισσώτεραν εὐτυχίαν, καὶ ἀποδεικνύουσα τοῦτο ἐν σχέσει πρὸς ὅλας τὰς καταστάσεις καὶ τὰς περιπετείας τῆς ἐπιγείου ζωῆς, εἶνε ἐντὶς τῶν ὅρων τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, ἀτελέστατος δὲ εἶνε ἱεροκλήρως ἀδυνατὸν νὰ κάμνῃ χρῆσιν τῆς μεθόδου ταύτης. Διότι ἡ κοινωνία ἀσπάζεται προθυμότερον τὴν πίστιν, ὅταν πληροφροῦται καὶ πείθεται ὅτι δι' αὐτῆς δὲν φέρεται μόνον πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἀλλ' ἀφύεται καὶ ἐνταῦθα δύναιτο, καὶ καρτερίαν, καὶ ὑπομονήν, καὶ παρηγορίαν, καὶ γλυκασμόν, καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκογενείᾳ ἰδρύει θελκτικόν

βασίλειον ενότητος και ἀρμονίας και ἀγάπης ἐπιζώσης και πέρας τοῦ τάφου, ἐν δὲ τῇ κοινωνίᾳ καθεστὼς παρέχον τάξιν μετὰ ἐλευθερίας και δικαιοσύνης μετ' ἀγάπης.

Ἡ ικανότης πρὸς τοιαύτην διδασκαλίαν πρέπει νὰ ᾖ κοινή εἰς τοὺς κήρυκας πάντας τῶν πόλεων και τῶν χωρίων, μετὰ γλώττης και φράσεως ἀναλόγου πάντοτε ὅχι πρὸς τὴν παιδείαν τοῦ κηρύττοντος, ἀλλὰ πρὸς τὴν νοημοσύνην και τὴν ἀντίληψιν τῶν διδασκομένων. Ἡ μελέτη και ἀπαρμύλλος τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου δημοτικῆς δὲν ὤφειλετο μόνον εἰς τὴν ἀμνηστὴς ὑπέρχον αὐτοῦ ρητορείαν, ἀλλὰ και εἰς τὸ ὅτι ἐγνώριζε νὰ ᾖ κατ' ἐξοχὴν λαϊκὸς κήρυξ, λέγων τὰ πάντα πρακτικὰ και σαφῆ, εὐνότητα και καταληπτά. Βεβαίως ὁ Χρυσόστομος και ἐθεολόγησε και ἐφιλοσόφησεν εἰς ἱκανὸν ἐκ τῶν ὁμιλιῶν του. Ἀλλὰ κυρίως ἐπεμελήθη τὸ ἠθικολογικὸν και πρακτικὸν μέρος, συνδυασμένον μετὰ δημώδους τινὸς θρησκευτικότητος, τὴν δὲ μέθοδον του ταύτην ὀφείλουσι νὰ μιμηθῶσιν οἱ σύγχρονοι ἱερὸκλήρυκες, οἱ θέλοντες και νὰ ὀφελῶσιν και νὰ ἐπιβληθῶσιν ὅχι μόνον εἰς τὰ πλήθη, ἀλλὰ και εἰς αὐτοὺς τοὺς λογιωτέρους, τοὺς πάσχοντας ἀγωνίαν τῆς χριστιανικῆς και ἠθικῆς κοινωνιολογίας, ἐνδιαφερομένους δὲ και ὑπὲρ τῆς μορφώσεως τῶν τέκνων των, τῶν συζύγων των, τῶν ἀδελφῶν των.

Εἰς τὰς θεολογικὰς σχολὰς ἰδίᾳ πρέπει πᾶσα νὰ καταβληθῇ προσπάθεια ὅπως διὰ τῶν πρακτικῶν ἀσκήσεων οἱ μαθηταὶ αὐτῶν και οἱ φοιτηταὶ γείνωσιν ἐπιδέξιοι χειρίζεσθαι τῆς Χρυσόστομικῆς ταύτης μεθόδου. Διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ και θρησκευτικὴ ἡμῶν ζωὴ δὲν θὰ προαχθῇ κυρίως διὰ τῆς κατοχῆς και τῆς ἐπισωρεύσεως πλούτου θεολογικῶν, φιλολογικῶν και φιλοσοφικῶν γνώσεων, ὀφελίμων θεωρητικῶς διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν και τοὺς ἐγκαθεύκτους τῶν μελετητηρίων· ἀλλ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ και θρησκευτικὴ ζωὴ θὰ ἀνθήσῃ ἰδίᾳ και θὰ ἀκμάσῃ διὰ κηρύκων ἱκανῶν νὰ μεταδίδωσι θερμότητα πίστεως και νὰ καθιστῶσι δημῶδη, εὐληπτά και ἐπαγωγὰ τὰ εὐαγγελικὰ διδάγματα τῆς εὐσεβείας, τῆς ἐλπίδος και τῆς ἀγάπης. Τρεῖς δὲ τοιοῦτοι κήρυκες εἶνε ἀσυγκρίτως σπουδαιότεροι και ἐπωφελετέροι διὰ τὴν πίστιν, τὴν Ἐκκλησίαν, τὰς ψυχὰς, τὰς οἰκογενείας και τὴν κοινωνίαν, ἀπὸ χιλίους ξεροφιλοσόφους θεολόγους, πεπλουτισμένους μὲν μὲ γνώσεις εἰλημμένας ἐκ λεηλασίας ὀγκωδῶν χειρογράφων και πολυτόμων ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, ἀλλ' ἀνικάνους νὰ ἀνταποκριθῶσι πρὸς τὴν ὀφειλὴν, τὴν ὁποίαν πᾶς κληρικὸς και θεολόγος ἔχει, ὡς τὴν εἶχεν ὁ Παῦλος, και πρὸς τοὺς σοφοὺς και πρὸς τοὺς ἀσώφους.

Τινὲς ἐν τοῦτοις ἀποφεύγουσι και καταρρονοῦσι τὰ δημώδεστερα θρησκευτικὰ ἀναγνώσματα, ὡς μὴ ἐπιστημονικὰ και ξένα και ἀδιάφορα διὰ τοὺς παρακολούθουντας τὰς θεολογικὰς σπουδὰς. Πλάνη, και πλάνη ἐλεηρία! Διότι αἱ θεολογικαὶ σχολαὶ ὑφίστανται κυρίως, διὰ νὰ δώσωσιν ἱερεῖς και κήρυκας, ἱκανοὺς νὰ στηρίξωσι τὴν πίστιν και νὰ νὰ ἀναφλέξωσιν ὑπὲρ αὐτῆς πᾶσας τῆς κοι-

νωνίας τὰς τάξεις· τοῦτο δὲ θὰ κατορθωθῇ πρὸ πάντων ἐὰν οἱ τρέφομαι τῶν σχολῶν τούτων μάθωσι νὰ ἐπικοινωνῶσι πρὸς τὸν λαόν, τοῦ ὁποῦ ὑποχρεοῦνται νὰ γείνωσιν οἱ ὑπηρεταὶ και οἱ καθοδηγοί.

Οὕτω ἔδωκε τὸν τύπον τοῦ κήρυκος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διδάξας θερμῶς, σαφῶς, ἀπλῶς, εὐληπῶς, δημῶδως. Τὸν λόγον του προσήρμοσε πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ και πρὸς τὸν φωτισμὸν και τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν. Οὕτω πρέπει νὰ μορφώσωμεν και ἡμεῖς τοὺς κήρυκας μας, ἱκανοὺς νὰ ἀγαπῶσι τὸν λαόν και νὰ ἐργάζωνται δι' αὐτόν. Διότι τὰ ἄλλα περὶ τῆς πίστεως μέτρα τότε θὰ τελεσπορήσωσιν, ὅταν ἀποκτήσωμεν παντοῦ κήρυκας πιστοὺς και ἀγνοῦς και ταπεινόφρονες, διδάσκοντας συχνά, και ἱκανοὺς ὅχι νὰ ἐξαγγέλλωσι πομπῶδη φρασέδια και ἐπιδεικτικὰς κενολογίας και γνώσεις θρησκευτικῆς ξηρᾶς και ἀκάρπου, ἀλλὰ νὰ προκαλῶσι μετάνοιαν, κατάνυξιν, συντριβὴν, και νὰ πείθωσιν ὅτι ὁ χριστιανισμὸς δι' ὅλας τὰς τάξεις, και τὰ φύλα, και τὰς ηλικίας, και τὰς καταστάσεις, εἶνε φῶς, και ζωὴ, και στήριγμα, και παρηγορία, τὸ δῶρημα τὸ κάλλιστον εἰς τοὺς ἐν χαρᾷ, εἰς τοὺς ἐν θλίψει, εἰς τοὺς ἐν νεότητι, εἰς τοὺς ἐν γῆρατι, εἰς τοὺς ἐν ὀνόμῳ, εἰς τοὺς ἐν καλῶν, εἰς τοὺς ἐν ὀνείῳ, εἰς τοὺς ἐν ἀσθενείᾳ, εἰς τοὺς ἐν καλλοῇ, εἰς τοὺς ἐν ἀσχημίᾳ, εἰς τοὺς κατὰ μόνους ζῶντας, εἰς τοὺς ἐν οἰκογενείᾳ βιοῦντας, εἰς τοὺς ἀπολαμβάνοντας τὴν ἀνθισπιν τοῦ βίου, και εἰς τοὺς φυλλορροοῦντας και ἀναρπαζομένους ὑπὸ τῆς καταιγίδος και τῆς θυέλλης τοῦ θανάτου.

Μιχ. Ι. Γαλανὸς

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Β'.

Ὁ Θάνατος ἐν πάτρῃ ἐποχῇ σπουδαίως ἀπησχόλησε τὸν ἄνθρωπον και βεβαίως συνεκίνησεν αὐτόν και δικαίως· διότι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του ὁ θάνατος εἶνε τὸ σφοδρότερον και τὸ ὀδυνηρότερον τῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα πρὸς λύσιν τῇ περυσιάζονται. Νὰ ὑπάρχῃ τις σήμερον και νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλὴν αἴριον! Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶνε διὰ τὸ πνεῦμα ἐν τῶν παραδοξοτέρων συμβαινόντων· τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶνε διὰ τὴν σκέψιν ἐν τῶν ἀνεξεγήτων προβλημάτων· δὲν εἶνε τέλος διὰ τοῦ· ἐπιζῶντας, οἱ ὅποιοι ἦσαν στενωπὸς συνδεδεμένοι και συνεσχετισμένοι μετὰ τῶν ἀποθανόντων, και οἱ ὅποιοι θερμῶς αὐτοὺς ἠγάπων, δὲν εἶνε δι' αὐτοὺς ὁ θάνατος ἀνεξάντλητος πηγὴ θλίψεως και αἰτία συνεχῶν σκέψεων και διερωτήσεων·

Ὁ νοῦς διατίθεται μελαγχολικῶς και δυσθυμῶς πρὸ τοῦ προβλήματος τούτου, ὅταν τὸ διερευνᾷ ἀπὸ ἀπόψεως γνήνης, ἀλλ' ἀναπτέρουται μετ' ἀληθοῦς εὐδαιμονίας και χαρᾶς, ὅταν τὸ διερευνᾷ ἀπὸ ἀπόψεως οὐρανίας. Τὸ ἐνεστώσ και τὸ μέλλον ἵστανται ἀπέναντι ἀλλήλων.

Τί εἶνε ὁ θάνατος;

Ἐκαστος γινώσκει, ὅτι ὁ θάνατος εἶνε τὸ τέλος, ἡ

παύσις τῆς ζωῆς, προερχομένη ἐκ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον καταστρέφεται, ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἐπιζῇ.

Ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος, ὅστις συνέγραψε σπουδαίον σύγγραμμα ὑπὲρ τὸν τίτλον «Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ θανάτου», λέγει, ὅτι «Τρία εἶδη θανάτου ὑπάρχουσιν.

Ὁ πρῶτος εἶνε ὁ τῆς ἀμαρτίας, ὁ ὁποῖος φονεύει ἡθικῶς τὴν ψυχὴν.

Ὁ δεύτερος εἶνε ὁ τῶν παθῶν, και τὸν ὁποῖον ὀνομάζει μυστικόν, διὰ τοῦ ὁποῦ ἀποθνήσκει ἡ ψυχὴ τῇ ἀμαρτίᾳ και ζῇ τῇ Θεῷ· και

Ὁ τρίτος εἶνε ἐκείνος, διὰ τοῦ ὁποῦ λήγει τὸ στάδιον τῆς παρουσίας ζωῆς και ἐπέρχεται ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς μας ἀπὸ τοῦ σώματός της.

Ὁ πρῶτος θάνατος, λέγει, εἶνε ἀθλιέστατος, ὁ δεύτερος ἀριστος, ὁ δὲ τρίτος εἶνε ἐν μέρει μὲν ἀριστος, ἐν μέρει δὲ ἀθλιέστατος. Εἶνε ἀριστος διὰ τοὺς δικαίους, ἀθλιέστατος δὲ διὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς.

Εἶνε ἀληθές, ἐξακολουθεῖ, ὅτι ὁ θάνατος προξενεῖ τὴν φρίκην εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους· ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει ἕνεκα τῆς φυσικῆς μας ἀσθενείας και τῆς μεγάλης πρὸς τὴν παρούσαν ζωὴν προσκολλησέως μας, και ὅχι ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως τοῦ θανάτου, ὅστις εἶνε ἀπείρως εὐδαιμονιστικὸς ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Καὶ πράγματι· δὲν ὑπάρχει τι μέλλον εὐχάριστον ἀπὸ τοῦ νὰ βλέπῃ τις ἑαυτὸν ἐν ἐλευθερίᾳ και ἀπηλλαγμένον πάντός κακοῦ. Ὁ θάνατος τοῦτο μόνον κάμνει· ἐξάγει τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς φυλακῆς της και μεταβάλλει τὸ σῶμα εἰς κόνιν· και καθιστᾷ οὕτω τὴν ψυχὴν ἐλευθερὰν και τὸ σῶμα ἀπαθείς. Παρέχει εἰς τὸ πνεῦμα τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν και ἀπαλλάσσει τὴν σάρκα ἀπὸ παντὸς εἶδους κακοῦ. Ἐντεῦθεν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι τι κακόν, ὡς τὸν φαντάζονται».

Τὸ πᾶν ἐν τῇ κόσμῳ τοῦτω ὑπόκειται εἰς τὴν καταστροφὴν· ἡ ὥραιότης και ἡ ἰσχύς παρέρχονται, ἡ δόξα ἀμαυροῦται, αἱ ἡδοναὶ γεννῶσι τὰς ἀσθενείας, τὰ πλοῦνη και τὰ ἐπιγίαια ἀγαθὰ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἄλλον ἀπαύστως μεταβαίνουν και οὐδένα πέραν τοῦ τάφου ἀκολουθοῦσι. Γονεῖς, σύζυγοι, τέκνα, τὰ πάντα ἀποθνήσκουσι, και οὐδὲν ἐπὶ τῆς γῆς διαρκῆ εὐτυχίαν νὰ ἐξασφαλίσῃ δύναιται.

Ἡ ἀμαρτία εἶνε ἡ ὑποδούλωσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀρετὴ εἶνε ἡ ἐλευθερία του. Ἡ ἀμαρτία εἶνε ἡ βασιλεία τῆς σαρκός, ἡ ἀρετὴ εἶνε ἡ βασιλεία τοῦ πνεύματος.

Ὁ ἄνθρωπος, δυστυχῶς, ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας διευθύνεται.

Και ἡ ἀμαρτία εἶνε ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς του· τοῦτο ἀκριβῶς προδίδει τὴν ἡθικὴν του ἀδυναμίαν.

Ἐν τοῦτοις ὁ ἄνθρωπος συχνάκις ἐκ τοῦ ἠθικοῦ του ληθαργου ἐξεγείρεται· τὸ πνεῦμά του τὸν καθοδηγεῖ και ἡ συνεκδήσις του τὸν καθοδηγεῖ.

Τὰ δὲ διάφορα ἀνυμνήματα, τὰ ὁποῖα κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιπίπτουσιν, εἶνε τόσοι ἀγγελοι, ἀτελλόμενοι

πρὸς αὐτὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ διδάξωσι και τελειοποιήσωσι τὸ πνεῦμά του.

Τὸ ἀνθρώπινον πᾶμα ὑπόκειται εἰς τὴν φθορὰν· ὁ θάνατος τὸ διαλύει και τὸ καταστρέφει· ἀλλὰ τὸ πνεῦμα εἶνε ἀθάνατον και οὐδέποτε νὰ καταστραφῇ δύναται. Συναισθανόμεθα τοῦτο, καθόσον ἀκούομεν αὐτοῦ ἐκ τινος φωνῆς προερχομένης ἐκ τῶν μυριασμάτων τῆς πνευματικῆς φύσεώς μας. Τοῦτο ἀποτελεῖ στοιχεῖον ἀναγκαῖον τῆς συνειδήσεώς μας, και ἀλήθειαν ἀδιαφιλονέητον.

Σκληρὸς ὁ θάνατος· ἀπαισία ἡ ὕψις του· και τοῦ μέλλον ἀπαθείς πρὸ αὐτοῦ τὸ γόνυ ἀμυπτεται, διότι ὁπισθεν αὐτοῦ κρύπτεται τὸ ἄγνωστον! Ἡ μὲν δὲ χεὶρ, ἡ ὁποία δύναται ν' ἀνεγείρῃ τὸν καλύπτοντα αὐτὸ πέπλον, ὥστε νὰ λάβωμεν οὕτως ἰδέαν τινὰ ἀμυδρὰν περὶ αὐτοῦ, εἶνε ἡ **Θρησκεία**.

«Ἀλλὰ τί εἶνε θρησκεία; ἀναφωνεῖ ὁ Edward Young.

Ἡ θρησκεία εἶνε ὁ ἐλεγχος τοῦ ὀρθολογισμοῦ, ἡ παροχὴ τῆς ἀληθείας και τῆς ζωῆς. Ἡ θεὰ αὕτη κατήλθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν πρὸς παρηγορίαν τῶν δυστυχῶν θνητῶν, φέρουσα τὸν παρόντα κόσμον ἐν τῇ ἀριστερῇ χεὶρ, και ἐν τῇ δεξιᾷ τὸν μέλλοντα· αὕτη ὑποστηρίζει τὸν ἄνθρωπον και τὸν ἀνυψοῖ ἐπὶ πέραν αὐτοῦ, ἐγγυσμένη αὐτῷ τὴν εὐγένειαν τῆς φύσεώς της και τὴν πραγματικότητά των ἀρετῶν της. Ἐν τῇ ἐπιγίῳ ταύτῃ διαμονὴ τῆς ἀσταθείας και τῆς ἀβεβαιότητος, ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ βασιλεῖον τοῦ θανάτου, αὕτη ἀναπτέροντι τὸν ἄνθρωπον και τῷ γίνεται ἀγγελος ὁδηγός· εἰς τὰς ἀκαθάρτους περιπετειὰς τῆς ζωῆς. Πρόνοια, ἀθανασία, ἰδοὺ ἡ ἀκράδαντος βᾶσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας πρέπει νὰ στηριζόμεθα· τὸ λοιπὸν δὲν εἶνε ἡ ὁλίσσα τρικυμιώδης και ἀπιστος, ἡ ὁποία κυμαίνεται ὑπὸ τὰ βήματά μας και μᾶς καταβροχθίζει.

«Ἡ θρησκεία εἶνε ἡ χρυσὴ ἄλυσος, ἡ ὁποία ἐνώνει τὴν γῆν μετὰ τῶν οὐρανῶν, λέγει ἄλλοχού ὁ Edward Young. Θρησκεία, εἶσαι ἡ ψυχὴ τῆς εὐτυχίας· και ὁ στενὸς Κρανίου Τόπος εἶσαι ἡ ψυχὴ τῆς θρησκείας. Ἐκεῖ διαλαμβάνουν αἱ ὕψισται ἀρεταί· ἐκεῖ διεγείρεται ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ διεγείρεται μετὰ γλυκύτητος, ἀποκλειομένου παντός καταναγκασμοῦ. Ποῖον ἄλλο θέημα δύναται περισσώτερον νὰ μᾶς προσελκύσῃ διὰ τῆς ἀγάπης ἢ διὰ τοῦ φόβου;»

Ναί· ἡ θρησκεία οὕτως εἶνε ὁ παγκόσμιος δεσμός, ὁ ἐνώνει τὴν ἐπίγειον ζωὴν μετὰ τῆς οὐρανίας. Ὁ ἄνθρωπος, ζῶν ἐπ' αὐτῆς τῆς γῆς, δὲν ποιεῖ ἄλλην κατοικίαν παρὰ τὴν ἐπίγειον, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ὡς τόπον ἐξορίας του· Αἱ τάσεις του δὲν ἀνέρχονται μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, τὸν ὁποῖον ἐπιθυμεῖ νὰ κατακτήσῃ, και δὲν διευθύνει ἐκεῖ, πραγματικῶς, ἐν ταῖς σκέψεσί του, τὸ βλέμμα του και τὰς ἐλπίδας του· διὰ τί τὸ ἥμμα μας ἀσυνειδήτως τείνει πάντοτε νὰ ἀνυψῶται πρὸς τὸν θάλλον τοῦ οὐρανοῦ; Ποιᾷ δ' ὅταν ἐνστιγματικῶς στρέφωμεν τοὺς ὀφθαλμούς μας πρὸς τὰ ἄνω, και παρατηρῶμεν τὸν ἥλιον και τὰς στρατιάς τῶν ποικιλοχρῶν ἀστέρων, τὸ φῶς των δὲν ἐξαγαγκάζει ἄκον τὸ πνεῦμά μας ν' ἀναγνωρίζῃ ἕνα Θεόν,

ὁ ὅποιος δὲν δύναται εἰς τὸ μηδὲν νὰ παραδῶσθαι τὸ δι-
μιούργημα τοῦ!

Σταυρίζομενος ὁ ἄνθρωπος ἐπ' αὐτῆς τῆς πίστειος δὲν
διαβλέπει, ὅτι ἡ διαρκεία τοῦ ἔχει αἰώνιον προορισμόν, τὸν
ὅποιον ὁ Θεὸς ἐδωκότα αὐτῷ καὶ τὸν ὅποιον θὰ τε-
λειοποιήσῃ διὰ τῆς ἰσχύος τῆς θείας θελήσεώς Του;

Ἀλλὰ τί εἶνε αἰώνιος προορισμός;

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ)

N. K. Μάκαρος

ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ

Δ.

Ἐξερχόμενοι τοῦ Παναγίου τοῦ Χριστοῦ Τάφου διε-
ρχόμεθα διὰ μέσου διπλοῦ στοιχείου κληρικῶν, βαυκαλιζό-
μενοι δ' ἐπὶ ὑπὸ τῆς κατασκευαστικῆς τῶν ψαλλόντων
μελωδίας, ὡς ἐν ὁμίῳ πλέον ἀνερχόμεθα ἐπὶ τοῦ φρικτοῦ
Γολγοθᾶ!

Ἰδοὺ λοιπὸν ἦδη ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ θείου ἐκείνου Λόφου,
ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου! ἐπὶ τοῦ Λόφου,
ὅπου τὸ φρικτὸν ἐξετυλίχθη δράκον! ὅπου ἡ ἀνθρωπίνη
θηριωδία ἀνεπτυξεν ὅλην αὐτῆς τὴν ἀγριότητα! Ἐπὶ τοῦ
Λόφου, ὅπου τὸ τίμιον τοῦ Χριστοῦ ἐξεχύθη Αἷμα ὑπὲρ
τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας! Τὸ τί αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ τοῦ
ἀνθρώπου ἐκεῖ ἐπάνω, δὲν λέγεται, δὲν περιγράφεται!...
Φρίττω ἀναλογιζομένη ὅτι ἤξιώθην, ἐγὼ ἡ ἐλαχίστη, τῆς
ὑπερτάτης τιμῆς, τοῦ νὰ φέρω τὰ βήματά μου καὶ τὴν
πνοήν μου ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου Τόπου, εἰς τὸν ὅποιον ὁ
Κύριός μου ὑπέστη διὰ τὸν κόσμον ὅλον καὶ δι' ἐμὲ τὴν
ἀναξίαν μαρτυρικώτατον θάνατον! Δάκρυα θεοῦ καὶ
γλυκύτατα ρέουσιν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἱερὰ δὲ συγχι-
νήσις πληροῖ τὴν ψυχὴν μου, καὶ κλίνουσα εἰς προσευχὴν
τὰ γόνυτά λέγω:

Ἐρχομαι Σὺ, Κύριε, ὅτι ἤξιωσας ἐμὲ τὴν ἀναξίαν
δοῦλὴν Σου τῆς ἀρρήτου εὐτυχίας τοῦ νὰ γονυπετήσω ἐπὶ
τοῦ Τόπου τούτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσεφέρθη ἡ πρὸς
ἀπολύτρωσιν τοῦ γένους ἡμῶν Θυσία! νὰ κύψω τὴν κε-
φαλὴν ὑπὸ τὴν Ἁγίαν ταύτην Τράπεζαν, καὶ νὰ ἐγγίσω
μὲ τὰ χεῖρά μου τὴν φρικτὴν Ὀπήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑψώθη
ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου, ἵνα πρὸς τὸν οὐ-
ρανὸν ἀνυψώσῃ τὸν ἄνθρωπον! Ὅποιον μᾶθημα αὐτα-
παρήσεως καὶ συγκρατήσεως, ὁποῖον παράδειγμα με-
γαλοψυχίας ἐδωκάς; εἰς ἡμᾶς, Θεέ μου, Σὺ, ὅστις τόσα
ὑπέφερες καὶ ἀπέθανες θάνατον φρικτὸν συγχωρῶν τοὺς
δημίους Σου! Ναί, ὁποῖον μᾶθημα ἐδωκάς; εἰς ἡμᾶς, οἱ
τινες μόλις καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον μᾶς ἐνοχλήσῃ τίς, μόλις
μᾶς θίξῃ τις ὀλίγον εἴτε εἰς τὴν ματαιοδοξίαν καὶ μικρο-
φιλοτιμίαν μας, εἴτε εἰς τὸ συμφέρον, εὐθὺς διερεθίζομεθα,
ἐνῷ δ' ἡ ἀπογοήτεισι καὶ ἡ ἀγανάκτησις κυριεύουσιν τὴν
καρδίαν μας, τὰ χεῖρά μας ἐκπέρουσι λόγους ὀργῆς πι-
κροῦς! Σὺ, Σωτὴρ μου, Σὺ δ' ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ

ἐκπνεύσας ἐν ἐσχάτῳ ἀνεξικακίᾳ, ἵνα, ἀναστῇς κατόπιν,
χαρίστῃς εἰς ἡμᾶς τὴν ἀνέστασιν καὶ τὴν ζωὴν, Σὺ, ἡ ὑψί-
στη Ταπεινώσις, ἡ ὑψίστη Αὐταπείρησις, ἡ ὑψίστη Ἀ-
γάπη, Σὺ συγχώρησον καὶ ἡμᾶς, καὶ μὴ εἰς κῆρυκα κατα-
λέξῃς τὰς ἀδυναμίας ἡμῶν καὶ τὰ σφάλματα.

Ὁ Θεὸς καὶ Φρικτὸς Γολγοθᾶς εἶνε σήμερον κεκαλυμ-
μένος ὁλος ὑπὸ μαρμάρου καὶ διηρημένος εἰς δύο μέρη,
ὡν τὸ νότιον ἀνῆκει εἰς τοὺς Λατίνους. Τὸ εἰς τὴν ἡμε-
τέραν Ἐκκλησίαν ἀνήκον βόρειον εἶνε λαμπρὸς ἐξωραϊ-
σμένος καὶ κεκοσμημένος διὰ πολυτέλειαν λυχνίων νύκτα
καὶ ἡμέραν κτισμένων— ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἐτίθη καὶ τὸ
δῶρον τῶν πόλεων Ἀθηνῶν Πειραιῶς, ἡ ὥραλα ἐπτάφωτος
λυχνία— καὶ δι' εἰκόνων, καὶ ἄλλων πολυτέλειαν κειμηλίων.
Πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν ὑψοῦται μονόκλιτος Ἀγία
Τράπεζα, ἐπὶ ἧκτῳ κιονίσκῳ ἐστηρικμένη, ὑπὸ τὸν θε-
λίσκον δι' αὐτῆς ὑπάρχει ἡ δι' ἀργυροῦ πλασίου περι-
βαλλομένη Ὀπή, ἐν ᾗ εἶχον ἐμπέσει τὸν Σταυρὸν τοῦ
Κυρίου, οὕτως ὥστε ὁ προσερχόμενος εἰς προσκύνησιν
ἔμπροσθεν νὰ ἐγγίξῃ ἐπ' αὐτῆς τὰ χεῖρά του. Πέραν
τῆς Ἀγίας Τράπεζης, πρὸς ἀνατολὰς, ἵσταται εἰς φυσι-
κὸν μέγεθος ἡ εἰκὼν τοῦ Ἐσταυρωμένου, ἐκατέρωθεν δ'
αὐτῆς, εἰς φυσικὸν ἐπίσης μέγεθος, αἱ εἰκόνες τῆς Πανα-
γίας Μητρός του καὶ τοῦ ἐπιστολίου μαθητοῦ. Ὅπισθεν
τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου καίται βαρύτιμον εἰκονο-
στάσιον, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου εἶνε μεγάλη εἰκὼν παριστάσα
τὸν Κύριον φερόμενον πρὸς τὸ πάθος, καὶ ἐκατέρωθεν αὐτῆς
ἑτεραι εἰκόνες παριστάσαι τὰ σεπτά Αὐτοῦ πάθη. Δεξιὰ
τῆς Ἀγίας Τράπεζης ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ μαρμάρου βήγμα
ἀντιστοιχοῦν πρὸς ἕτερον βήγμα ἐπὶ τοῦ βράχου, διῆκον
δὲ μέχρι τῆς βίσεως τοῦ θείου Λόφου. Τὸ βήγμα τοῦτο
ἐγένετο, ὅτε κατὰ τὴν Σταύρωσιν, ἐνῷ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν
ἀνάλητοι, ἡ ψυχὴς φύσις συνεκλονίσθη καὶ αἱ πέτραι
ἐσχίσθησαν.

Ἐπὶ τοῦ φρικτοῦ Γολγοθᾶ οὐδεὶς ἀνέρχεται ποτε,
οὐδ' αὐτὸς ἀκόμη ὁ Πατριάρχης, μὲ κεκαλυμμένην τὴν
κεφαλὴν. Διότι, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος, νικήσας
τὸν Χασρήν, ἐπανέφερε τὸν τίμιον Σταυρὸν ἐκ Περσίας
εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἠθέλησε νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ
φέρων τὴν αὐτοκρατορικὴν μίτραν, αὕτη ἐπεσεν ἐκ τῆς
κεφαλῆς του. Τὸ πρᾶγμα ἡμνησθῆναι ὡς ἐνδείξις τοῦ ὅτι
ἐκεῖ οἰονδήποτε ἀνθρώπων μεγαλείον πρέπει ἀσχεπὲς νὰ
παρίσταται, καὶ ἔκτοτε καὶ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης ἀνέρχε-
ται ἀσχεπὲς ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ.

Ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ Λόφου, ὃν καθηγίασε τὸ τίμιον τοῦ Σω-
τῆρος ἡμῶν αἷμα, ἀφ' οὗ ἀνέγινωτε τὸ Εὐαγγέλιον τῆς
Σταυρώσεως ὁ ἀρχιεπίσκοπος κ. Μελέτιος, μὲς ἀπηύθυνεν
ὀλίγας λέξεις, καταλήξας εἰς φράσιν, ἥτις ἐδέσποζεν εἰς
τὰ πνεύματα καὶ τὰς καρδίας ὅλων μας, ὅτι ἐνταῦθα
χρειάζεται σιγὴ καὶ κατανύξις.

Ὁ Γολγοθᾶς.

Ὁ Γολγοθᾶς! πόσον φρικτὸς ὁ Λόφος οὗτος εἶνε!

Ἐδῶ Θεὸς ἀπέθανε, Θεὸς ἐδωκανίσθη!

Κύψε ψυχὴ! εἰς προσευχὴν ταπεινωμένη κλίνει.

Σ' αὐτὸν τὸν Λόφον ὁ Χριστὸς βαναύσως ἐξηύρισθη!

Ἐδῶ ἀσπλάγγως καὶ σκληρῶς εἰς ξύλον προσηλώθη
Ἐκεῖνος, ὅστις ἔλεος καὶ ἀγάπη ἦτο ὁλος!

Ἐνταῦθα πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐπὶ σταυροῦ ὑψώθη
Αὐτός, δι' οὗ ἐγένετο τοῦ Οὐρανοῦ ὁ ὅλος!

Ὡσεὶ κακοῦργος καὶ ληστής ἐδῶ ἐτιμωρήθη

Ὁ μόνος ἀναμάρτητος Κύριος καὶ Θεός μου!

Κι' ἐν μέσῳ πόνων φερόμενος ἐν τούτοις ἐδέχθη

Ἐπὶ τῶν σταυρωτῶν Αὐτοῦ ὁ Αὐτῶν τοῦ κόσμου!

Ἐνταῦθα ἔξως καὶ γοῶν Ἐκεῖνος ἐποτίσθη!

Σ' αὐτὸν τὸν Λόφον ἔρρευσε τὸ τίμιόν Του Αἷμα,

Κι' εἰς τὴν Ἀγίαν Του Πλευρὰν μὲ λόγχην ἐκεντήθη

Ὁ τὰ στοιχεῖα συγκρατῶν μὲ ἓν Του μόνον βλέμμα!

Σ' αὐτὸν τὸν Λόφον ἐκλινε τὴν κεφαλὴν ἡρέμα

Γομφός, καὶ ἀνευ καλλονῆς, καὶ ἀνευ φίλων, μόνος,

Καὶ μ' ἀλγεινὸν παράπονον παρέδωκε τὸ πνεῦμα

Ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενὴς καὶ τοῦ Δαβὶδ ὁ γόνος!

Ἐδῶ μὲ σπαραγμοὺς ψυχῆς ἡ Μητὴρ ἡ Ἀγία

Εἶδε τὸν ὅτιον τῆς Υἱὸν φρικτὰ νὰ τυραννῆται,

Κι' ἔλαβε πλῆγμα φοβερόν, δυνὸν ἐν τῇ καρδίᾳ!

Ὡ! τίς εἰς τὴν ἀνάμνησιν αὐτὴν δὲν συγκινεῖται;

Ὁ Λόφος οὗτος φοβερός, φρικτὸς τῶντι εἶνε!

Ἐδῶ Θεὸς ἀπέθανε! ὦ! παῦσε, γλώσσα, παῦσε!

Καὶ, σὺ, ἀτίθαστος ψυχῇ, ταπεινωμένη κλίνει,

Κι' ἐν σιωπῇ μελέτησον, συντριβήτι καὶ κλαῖσε!

Κρυσταλλία Δασκαλοπούλου.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Χ. ΑΜΒΡΑΖΗ

Καθηγ. τοῦ Πρακτικοῦ Λυκείου καὶ πρῶην Ἱεροκήρυκος Σιμόνης.

Ο ΡΑΒΒΙΝΟΣ ΙΣΑΑΚ Μ.

ΠΙΣΤΕΥΣΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ

ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΣΕΙΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ Β'.

[Βλέπε ἐριθμὸν 229]

— Ποίους Πατέρας, ἡρώτητα, θέλετε νὰ ἐξετάσω-
μεν πρῶτον; τοὺς Ἑλλήνας ἢ τοὺς Λατίνους;

— Τοὺς Ἑλλήνας, εἶπεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Φραντζέ-
σκος, ἀφίπων τελευταίους τοὺς Λατίνους Πατέρας, διότι
ἐνόμιζεν, ὅτι θὰ τοὺς ἔχῃ βοηθοὺς ὑπὲρ τῆς προσθήκης.

— Ἀς ἐξετάσωμεν ἐν πρῶτοις, εἶπεν ὁ Συνέσιος, τί
λέγει περὶ τοῦ ζητήματός μας ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος.

Καὶ ἀνοίξας τὴν 102 σελίδα ἀνέγνω:

— «Τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐκπόρευμα ἐκ τοῦ Πατρὸς,
αἰεὶ ἔστιν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ πέμψοντος Πατρὸς» (1). Δεύ-
τερον ὁ Μέγας Βασίλειος.

Καὶ ἀνοίξας ἀνέγνω:

— «Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Υἱοῦ μὲν ἔρχεται, τῆς
δὲ τοῦ Πατρὸς αἰτίας ἐξημμένον ἔχει τὸ εἶναι, ὅθεν
καὶ ἐκπορεύεται» (2).

(1) Ἐκδῶ. Πίστεις, τόμος Α' ἔκδοσις Βενεδικτίνων.

(2) Ἐπιστολὴ πρὸς Γρηγόριον ἀδελφόν, τόμος Γ', ἔκδοσις
Παρισίων.

Τρίτον ὁ Θεολόγος Γρηγόριος.

Καὶ ἀνέγνω:

— «Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκ-
πορεύεται» (3).

Τέταρτον ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Καὶ εὗρε τὴν σελίδα 141 ἀνέγνω:

— «Τὸ Πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς λέ-
γόμεν, καὶ Πνεῦμα Πατρὸς ὀνομάζομεν. Ἐκ τοῦ Υἱοῦ
δὲ τὸ Πνεῦμα οὐ λέγομεν, Πνεῦμα δὲ Υἱοῦ ὀνομά-
ζομεν» (4).

Πέμπτον ὁ Νύσσης Γρηγόριος.

Καὶ εὗρε τὴν σελίδα 917, ὅπου ἀνέγνω:

— «Ἐν γὰρ καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς, ἐξ
οὗ ὁ Υἱὸς γεννᾶται, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπο-
ρεύεται» (5).

Καὶ ἀποταθῆς πρὸς τοὺς Μονσινοὺς ὁ Συνέσιος.

— Θέλετε καὶ ἄλλους Ἑλλήνας Πατέρας, Μονσινοί-
ροι, καταδικάζοντας τὴν προσθήκην τῆς Ρωμικῆς Ἐκ-
κλησίας; Ὅλοι τὴν καταδικάζουσιν, ὡς δύνασθε νὰ πα-
ρατηρήσῃτε ἐδῶ εἰς τὰ συγγράμματά των, δηλ. καὶ ὁ
Κύριλλος, καὶ ὁ Θεοδώριτος, καὶ ὁ Ἐπιφάνιος, καὶ ὁ
Συνέσιος, καὶ ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι.

— Ναί, εἶπεν ὁ Θεολόγος Λαρέντζος ἐξηγούμενος
ἡδὴ, ναί, ἀλλ' οἱ Λατῖνοι Πατέρες συμφωνοῦσι μὲ τοὺς
Ἀνατολικούς;

— Πληρόστατα, τῷ εἶπον, ἀφοῦ εἶναι Πατέρες τῆς
αὐτῆς Μίσεως, ἁγίας καὶ ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας. Τί ση-
μαίνει, ὅτι ἦσαν Λατῖνοι, καὶ ἔγραψαν εἰς τὴν λατινικὴν;
Ὅλοι ἦσαν εἰλικρινεῖς ὁπαδοὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀλη-
θείας...

— Ποίους Λατίνους Πατέρας, εἶπεν ὁ Μποναβεντού-
ρας, θὰ παρουσιάσῃτε μαρτυροῦντας κατὰ τῆς προσθήκης;

— Ἀρίθμει, τῷ εἶπεν ὁ Συνέσιος.

Καὶ ἀνοίξας εὗρε τὸν Ἰλάριον.

— Πρῶτον, εἶπεν, ὁ Ἰλάριος, Ἐπίσκοπος Πικτα-
βίας λέγει τὰ ἑξῆς:

— «Advocatus veniet, et hunc mittet Filius a
Patre, et Spiritus Veritatis est qui a Patre procedit
= Ὁ Παράκλητος ἐλεύσεται, καὶ τοῦτον πέμψει ὁ Υἱὸς
παρὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἐστίν, ὃ
παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» (6).

Δεύτερον, ὁ Δάμασος, Πάπας Ρώμης λέγει:

— «Si quis non dixerit Spiritum Sanctum ex
Patre esse vere ac proprie, Sicut et Filium ex es-
sentia divina et Deum, Dei Verbum anathema est
= Τῷ μὴ λέγοντι, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀληθὲς
καὶ κυρίως ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐστίν, καθάπερ καὶ ὁ Υἱὸς ἐκ

(3) Ἐν λόγῳ 29ψ.

(4) Περὶ ὁρθῆς Πίστεις, βιβλ. Α' κεφ. 8, σελ. 141 ἐκδῶ.
Παρισίων τοῦ 1772.

(5) Ἐν τῷ περὶ κοιν. σημ. σελ. 917 ἐκδῶ. Παρισ. τοῦ 1615.

(6) De Trinitate, libr. VII, N° 19.

